

Veiligheid en inhoud in het debat

In *Levende Talen Magazine* 2013-2 schrijven Clary Ravesloot, Fleur Nollet en Jeroen Bron over debatteren en burgerschapsvorming in het artikel 'Roepoetieren of debatteren'. Hun conclusie, dat het debat een nuttige en veilige lesvorm kan zijn die behalve aan de taalvaardigheid ook bij kan dragen aan burgerschapsvorming, delen wij van harte. Ook de constatering dat er strikte regels nodig zijn om de veiligheid te garanderen, delen wij. Juist daarom maken wij bezwaar tegen de suggestie van het artikel dat het debat 'eigenlijk' onveilig is. Die suggestie uit zich onder andere in de bewering dat het wedstrijddebat of jurydebat niet voor de hand ligt, omdat leerlingen die minder gehaaid of taalvaardig zijn zich daarin onveilig kunnen voelen. Juist het wedstrijddebat of jurydebat kan dit soort leerlingen veiligheid bieden.

Wij geven toe: er zijn debatvormen waarin de gehaaiden types de dienst uitmaken en waarin inhoud niet echt telt. Neem bijvoorbeeld de zwak gereguleerde Lagerhuis-debatten, zoals de VARA die organiseert, en helaas ook de meeste televisiedebatten die de omroepen organiseren rond verkiezingen. Hier geldt inderdaad het principe: wie het hardst schreeuwt, krijgt de meeste aandacht. Iemand die aan zo'n programma deelneemt, leer je niet debatteren, die leer je trucjes. Zitten er voornamelijk PvdA'ers in de jury? Laat dan bijvoorbeeld zo vaak mogelijk het woord *solidariteit* vallen. Het werkt.

Wat is een debat?

Dit roept de vraag op wat dan precies

het verschil is tussen een debat en een discussie. Ravesloot c.s. kwamen daar niet uit. Blijkbaar kenden zij het handige onderscheid niet dat onder andere het Nederlands Debat Instituut en Wikipedia hanteren. Dat komt hier op neer: een debat is een gesprek waarin twee of meer strijdende partijen hun verschil van mening voorleggen aan een (onafhankelijke) derde partij en de beslissing overlaten aan die derde. In een discussie is zo'n beslisser er niet.

Juist die onafhankelijke derde vormt een garantie voor veiligheid en inhoudelijkheid, mits hij ervoor zorgt dat alle partijen gelijke kansen hebben. Als iedereen evenveel spreektijd krijgt, en genoeg spreektijd om echt inhoudelijk op elkaar te reageren, worden de opponenten gedwongen hun standpunt inhoudelijk goed voor het voetlicht te brengen. Wie dat niet doet, gaat nat.

Stel je moet onderhandelen met je baas en hij probeert je te intimideren en houdt informatie achter. Zolang je met elkaar in discussie bent, kun je hier niets aan doen, tenzij er een goede personeelsfunctionaris is om de procedure te bewaken en de baas op zijn vingers te tikken. De zaak komt echter heel anders te liggen wanneer die voor de rechter komt en de onderhandeling een debat wordt. Ineens is het helemaal niet meer erg als je baas denigrerende of intimiderende dingen tegen je zegt. Het enige wat je hoeft te doen, is tegen de rechter zeggen: 'U ziet wel, mijn baas heeft inhoudelijk niet veel in te brengen.' Hoe meer onzin hij verkoopt, hoe sterker jouw zaak. En dat hij dingen achter-

Foto: Anda van Riet

houdt, is helemaal mooi: hij belemmert de rechtsgang.

Goed gewapend

Alle vooroordelen tegen het debat ten spijt, de verbaal en/of sociaal zwakkere partij is dus veiliger in een debat dan in een discussie. Mits men zich aan de regels houdt. Natuurlijk is een begaafd spreker altijd in het voordeel, maar in een goed debat krijgt ook de minder begaafde spreker een goede kans. Als je hem maar goed wapent tegen drogredenen, persoonlijke aanvallen en holle retoriek. Niet met trucjes, maar met goed en inhoudelijk argumenteren: bijvoorbeeld aan de hand van het standaardgeschildpuntenmodel (zie kader). Wie daar goed mee om kan gaan, kan elk debat in no time overzien.

Ravesloot c.s. stellen dus terecht dat een debat goed gereguleerd moet zijn, maar dat is niet om de leerlingen tegen het debat te beschermen, het is om ze

er optimaal gebruik van te laten maken.

Ethische kwesties

Tot slot een kanttekening bij de suggestie van Ravesloot c.s. om stellingen en onderwerpen te kiezen die een ethisch karakter hebben. Juist uit het oogpunt van veiligheid moet je daar voorzichtig mee zijn. Sommige kwesties raken aan zulke fundamentele principes en persoonlijke ervaringen dat het bijzonder moeilijk is daar rationeel over te praten. Natuurlijk willen wij onze leerlingen graag leren dat toch te doen, maar we moeten ze het niet meteen te moeilijk maken. Je moet een E-pupil niet inzetten in een eredivisiewedstrijd. ■

Roderik van den Bos & Yke Schotanus

Roderik van den Bos is zelfstandig debattrainer en dagvoorzitter, werkte onder andere voor NDI, Debatrix en de Debatacademie, en traide scholieren, bedrijven en politici in binnen- en buitenland. Yke Schotanus is docent Nederlands en publicist.

HET STANDAARDGESCHILPUNTENMODEL

Het belangrijkste wapen dat je de leerlingen kunt geven is het standaardgeschildpuntenmodel, een eenvoudige checklist waarmee je elke argumentatie in een oogwerk kunt analyseren. (Wij presenteren het hier in een wat andere vorm dan gebruikelijk.)

- Is er een *probleem*?
- Is dat *ernstig* (en *urgent*)?
- Wat is de *oorzaak* van het probleem (en hebben wij daar invloed op)?
- Wat is de *oplossing* en hoe moet die worden geïmplementeerd (*stelling plus plan*)?
- Is die oplossing *doeltreffend*?
- Is die oplossing *uitvoerbaar*?
- Zijn er ongewenste of positieve *bijwerkingen/consequenties*?

Een stelling is alleen houdbaar als de argumentatie op de eerste zes van deze zeven aandachtspunten in orde is, en als er bij het zevende punt geen al te gekke dingen bovenkomen. Als er geen urgent probleem is, is een maatregel niet nodig; als de maatregel de oorzaak niet wegneemt, is hij zelden effectief; als hij niet effectief genoeg is, is hij niet goed; en als hij niet uitvoerbaar is omdat er wetten in de weg staan of praktische bezwaren (te duur, te ingewikkeld, te weinig draagvlak en dergelijke), moet je er zeker niet aan beginnen. Dat laatste geldt ook als er als gevolg van de maatregel meer problemen ontstaan dan je oplost. Als de stelling onduidelijk is, ten slotte, of het plan matig uitgewerkt, zijn effectiviteit en doeltreffendheid niet te beoordelen en is instemmen erg onverstandig.

Dit standaardgeschildpuntenmodel is een goed wapen tegen holle retoriek. Je kunt tijdens het luisteren met plusjes, minnetjes en steekwoorden achter de verschillende standaardgeschildpunten bijhouden wat je opponent hierover zegt, en vervolgens haarfijn aangeven waar het in zijn argumentatie inhoudelijk aan schort, het verbale vuurwerk ten spijt. Alles wat erbuiten valt, kun je als niet ter zake doend van de hand doen. Dat werkt overigens niet als je het argument gaat ontkennen. Op niet ter zake doende punten kun je je opponent beter gelijk geven: 'Ja, ik woon in een achterbuurt en ik spreek geen ABN, en voor wie het weten wil, mijn vader was een grote crimineel, maar dat doet niets af aan mijn argumenten. En gaat u daar nu eens op in.'